

Zpráva ze zahraniční služební cesty

Jméno účastníka cesty	PhDr. Hana Nová
Pracoviště – instituce, adresa	Národní knihovna ČR, Klementinum 190, 110 00 Praha 1
Pracoviště – zařazení	Oddělení periodik - vedoucí
Důvod cesty	Účast na jarním (americkém) jednání konference ICOLC, návštěva fy EBSCO Publishing, návštěva a jednání v New York Public Library
Místo – město	Boston, New York
Místo – země	USA
Datum (od-do)	9.-20.4.2005
Podrobný časový harmonogram	9.4.2005 – odlet z Prahy a přílet do Bostonu 10.-13.4.2005 – účast na konferenci ICOLC, prohlídka Boston Public Library 15.4.2005 – návštěva fy EBSCO Publishing 16.4.2005 – odlet do New Yorku 18.4.2005 – návštěva a jednání v New York Public Library 19.4.2005 – odlet z New Yorku 20.4.2005 - návrat do Prahy
Spolucestující z NK	PhDr. Petra Šťastná
Finanční zajištění	Projekt 1N04129, Výzkumný záměr G 31, rozpočet NK ČR
Cíle cesty	Účast na jarní mezinárodní konferenci o konsorciích (ICOLC). Návštěva fy EBSCO Publishing. Jednání v New York Public Library – Gifts and exchange acquisition division s panem L. Yurevichem o perspektivách výměny časopisů a publikací s NK ČR.
Plnění cílů cesty	Cíl cesty byl splněn.
Program a další podrobnější informace	<p>Konference ICOLC (International Coaliton of Library Consortia) se koná každoročně v jarním a podzimním termínu. Jarní setkání je pořádáno v některém z měst USA nebo Kanady (např. r. 2002 - Portland, 2003 – Las Vegas), podzimní setkání je určeno zejména pro evropské země a místem konání konference je vždy jiná evropská země (r. 2002 – Řecko, 2003 – Dánsko, 2004 – Španělsko, 2005 – Polsko).</p> <p>Pořadatelé jarní mezinárodní konference o knihovnických konsorciích byla americká konsorcia NELINET a Boston Library Consortium. Konference se zúčastnilo více než 120 delegátů, z toho z USA 92, z Kanady 11, z Japonska 4, po 1 z Jižní Afriky, Indie, Austrálie a evropské země byly zastoupeny 10 účastníky.</p> <p>Konferenci zahájil p. Tom Sanville, výkonný ředitel konsorcia OhioLink. Po úvodním přivítání účastníků a upřesnění organizačních záležitostí hovořil o doporučení pro dodavatele záznamů elektronických informačních zdrojů (monografií, seriálů, audio a video dokumentů) ve formátu MARC. Dále následovalo představení elektronické verze Stanford Encyclopedia of Philosophy včetně příznivé cenové nabídky, online přístup využívají např. konsorcia OhioLink nebo FinElib.</p> <p>Na programu prvního dne jednání konference byly potom prezentace firem a jejich nových produktů. Fy Elsevier představila</p>

system SCOPUS, který slouží k rychlému vyhledávání odborných informací především z přírodních věd, ale obsahuje také např. patenty a odborné webové stránky. Přes abstrakta nebo citace je možné se dostat na plný text článku, pokud ovšem má knihovna/instituce přístup zaplacen. Finanční model fy Elsevier předpokládá každoroční cenové navýšení o 5% a při konsorciálních vyjednáváních je cena vždy stanovena individuálně s možností různých slev. Nicméně účastníkům konference se cena zdála příliš vysoká, dlouze o její výši diskutovali a požadovali např. sdělení, kolik titulů z uvedených 14 000 je možné nalézt přes Google.

O historii vzniku Googlu a především o nové nabídce zpřístupnění odborných textů – Google Scholar - hovořil p. A. M. Smith. Opět následovala bohatá diskuse zaměřená na téma „vše na Googlu – konec knihoven?“, která byla zakončena výzvou ke vzájemné spolupráci. V ČR již využívá službu Google Scholar (<http://scholar.google.com/>) Univerzita Karlova v Praze.

Analýzou a porovnáváním možností vyhledávání odborných informací mezi Google Scholar, Web of Knowledge a SCOPUS se zabýval příspěvek zástupkyně konsorcia NERL (NorthEast Research Libraries) paní Ann Okerson. Byly porovnávány možnosti zadávání dotazů, oborové vymezení a možnosti třídění, počty volných přístupů, počty plnotextových časopisů a také porovnání na duplicitu, které tvoří 22%.

Na závěr prvního dne jednání konference představila American Psychological Association své databáze – PsyInfo, PsyArticles, PsyBooks, PsyCritique a PsyExtra. Bibliografické a plnotextové databáze pokrývají kromě stěžejního oboru psychologie také příbuzné disciplíny jako vzdělávání, právo, medicína apod. APA spolupracuje s knihovnami (cenový model je založen na počtu studentů a vyučujících) a samozřejmě také s knihovnickými konsorciemi.

Celý druhý den jednání byl opět věnován nabídkám firem či neziskových sdružení. Jako první se představilo sdružení Center for Research Libraries (<http://www.crl.edu>), které existuje od r. 1949 a má více než 200 členů. Je zaměřeno na uchovávání sbírek, fond tvoří cca 5 mil. svazků, zastoupeny jsou specializované kolekce např. East Asia, Latin America, Middle East and the Islamic World aj. Bibliografické záznamy zpracovaných dokumentů jsou zasílány do WorldCat. CRL poskytuje také další služby jako MVS, kopie dokumentů, převádění dokumentů na mikrofilmy nebo zpřístupňování plných textů.

Firma BePress (Berkely Electronic Press - www.bepress.com) vznikla v roce 1999 a zabývá se elektronickým publikováním odborných publikací, především časopisů, a vytvářením digitálních sbírek. Umožňuje přístup přes Metalib a možnosti vyhledávání a třídění jsou velmi propracované.

O digitalizaci sbírek, jejich popisu a třídění hovořil také zástupce OCLC, p. Ron Gardner. Prezentoval projekt Contentdm specializovaný na digitalizaci fotografií, map, plakátů, kalendářů nebo kreseb, jejich indexování a vytváření metadat a zpřístupňování

v podobě obrázků, textů nebo v audiovizuální podobě.

OCLC také představilo systém WorldCat Collection Analysis Service, který umožňuje provést analýzu fondu knihovny včetně jejího porovnání s fondy jiných knihoven a to z hlediska zastoupení vědních oborů, jazykového pokrytí, aktuálnosti dokumentů (podle data vydání), formátu a uživatelského určení. Výsledkem jsou nejrůznější tabulky a grafy, které by měly sloužit především pro akviziční práci.

Dalším systémem umožňujícím provést analýzu knihovnických sbírek je Spectra CRC fy Library Dynamic. Cílem této služby je na základě analýzy fondu a výpůjček knihovny především zlepšit služby pro uživatele.

Poslední den jednání začal úvahami a debatou o rozvoji elektronického publikování a možnostech zpřístupňování a uchovávání elektronických informačních zdrojů. Byli zmíněny projekty SPARC, JISC, aj. Diskusi řídil profesor Syun Tutiya, představitel japonského konsorcia JANUL. V následujícím bloku byly představeny projekty amerických konsorcií. Projekt MeL (Michigan eLibrary) nabízí přes jednotnou bránu Mel Gateway přístup jak k soubornému katalogu tak také k digitálním sbírkám a databázím, které jsou předpláceny. Jednoduché ale velmi efektivní vyhledávání je používáno v rámci projektu OPLIN (Ohio Public Library). Pro efektivnější zpřístupňování informací o dokumentech a plných textů byl v rámci projektu California Digital Library nainstalován v loňském roce MetaLib.

Závěr jednání patřil tradičně vyhodnocení konference, diskutovalo se o délce jednání, dobrovolné pomoci při organizaci a pro jarní zasedání ICOLC v roce 2006 byla zvolena Philadelphia. Podzimní zasedání konference ICOLC (evropské) se uskuteční v polské Poznani a to od 28. září do 1. října 2005. Pozvání s informacemi o připravovaném programu přednesl Jan A. Nikish, ředitel konsorcia Poznan Foundation of Scientific Libraries.

Součástí programu konference ICOLC byl společenský večer v Boston Public Library, bohužel bez oficiální prohlídky knihovny. Prohlídku bylo možné absolvovat pouze samostatně. Boston Public Library patří mezi nejstarší americké veřejné knihovny, byla založena v roce 1848 a její fond tvoří více než 6 milionů dokumentů včetně vzácných tisků, map, mikrofilmů, fotografií atd. Je depozitní patentovou knihovnou a depozitní knihovnou OSN. Mezi její další úkoly patří také např. plnění regionálních funkcí, správa Boston Regional Library System aj. Je skutečně veřejně přístupná v nejširším smyslu, čtenářské průkazy jsou zdarma, velká většina fondu je umístěna ve volném výběru. Knihovnu ročně navštíví více než 3,5 milionů čtenářů a počet výpůjček je zhruba 2,3 mil. za rok. Knihovna připravuje pro své návštěvníky nejrůznější kulturní a vzdělávací programy a pořádá výstavy. Je první veřejnou knihovnou, která od r. 1852 vydává výroční zprávy.

Návštěva fy EBSCO Publishing (<http://www.epnet.com>), která sídlí nedaleko Bostonu v městečku Ipswich, se uskutečnila 15. 4. 2005. Firma EBSCO Publishing je jednou ze sekcí koncernu

	<p>EBSCO Information Services, který v celosvětovém měřítku poskytuje přístup k informacím prostřednictvím předplatných tištěných a elektronických časopisů, tvorby plnotextových odborných databází, zprostředkováním bibliografických databází atd. EBSCO Publishing se věnuje tvorbě a distribuci plnotextových databází. Sídlí v původně továrním objektu, haly jsou upraveny v typickém americkém stylu „open space“ (otevřené boxy). Firma se věnuje převodu tištěných článků do elektronické podoby od skenování po odborný tematický popis, prodeji databází či technické podpoře uživatelů.</p> <p>Návštěva a jednání v New York Public Library, v odd. darů a výměny, s panem L. Yurevichem proběhlo 18. 4. 2005. Krátce se jednalo o problematice výměny knih s Národní knihovnou ČR, především o vysokých cenách poštovních poplatků, a také se hovořilo o perspektivách výměny časopisů. Dalším navštíveným oddělením byla Slavic and Baltic Division, vedoucí odd. p. Wojciech Siemaszkiewicz nás stručně seznámil s historií oddělení a jeho sbírkami a provedl nás krátce po některých prostorách hlavní budovy New York Public Library. Ta byla postavena v r. 1911 a je situována na známou Fifth Avenue. Z kapacitních důvodů původní prostor v budově nepostačoval, a tak byly přistaveny kancelářské a skladové prostory do míst bývalého atria. Čtenáři využívají především velkou studovnu situovanou ve třetím patře budovy. New York Public Library má 85 poboček po celém městě, z toho 5 tzv. centrálních. Patří mezi ně i 4 vědecké knihovny specializované na humanitní a společenské vědy (sídlí v hlavní budově na Fifth Avenue); umění; vědu, průmysl a obchod a také kulturu černošského obyvatelstva.</p>
Přivezené materiály	Materiály z konference a nabídky firem uloženy v odd. periodik odboru služeb.
Datum předložení zprávy	12. 5. 2005
Podpis předkladatele zprávy	